

Date: 13th February-2026

MAXSUS EHTIYOJLI O'QUVCHILAR UCHUN BOLALAR KIYIMINI
KONSTRUKSIYALASH JARAYONINI SODDALASHTIRISH USULLARI

Kayumova Nazira Abduraximovna

Respublika imkoniyati cheklangan shaxslar uchun ixtisoslashtirilgan maxsus
texnikum maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun bolalar kiyi-mini konstruksiyalash jarayonini soddalashtirish masalalari ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida konstruksiyalash jarayonini o'quvchilarning psixo-fiziologik imkoniyatlariga moslashtirish, soddalashtirilgan konstruksiya asoslari va tay-yor shablonlardan foydalanish, vizual va amaliy ko'rsatmalarni qo'llashning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, bosqichma-bosqich o'qitish, individual va differensial yondashuvlar, ergonomik muhitni tashkil etish hamda baholash mezonlarini moslashtirish or-qali o'quvchilarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: maxsus ehtiyojli o'quvchilar, bolalar kiyimi, kiyim konstruksiyalash, soddalashtirish usullari, tikuvchilik texnologiyasi, maxsus ta'lim, amaliy mashg'ulotlar, individual yondashuv, differensial ta'lim.

Zamonaviy ta'lim tizimida maxsus ehtiyojli o'quvchilarning kasbiy tayyorgarligini ta'minlash muhim ijtimoiy va pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda jamiyatda imkoniyati cheklangan shaxslarni mehnat faoliyatiga jalb etish, ularning mustaqil hayot kechirishiga sharoit yaratish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, maxsus texnikumlarda o'qitiladigan amaliy fanlar, jumladan, bolalar kiyimini tikish va konstruksiyalash texnologiyasi maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun muhim kasbiy yo'nalishlardan biri sanaladi.

Bolalar kiyimini konstruksiyalash jarayoni texnologik jihatdan murakkab bo'lib, u aniqlik, mantiqiy tafakkur, geometrik tasavvur va ketma-ketlikni talab etadi. Biroq maxsus ehtiyojli o'quvchilar ushbu jarayonda ayrim qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Xususan, mayda motorikaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, diqqatni uzoq vaqt jamlay olmaslik, matematik hisob-kitoblardagi qiyinchiliklar va psixologik ishonchsizlik konstruksiyalash jarayonining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sabab bilan an'anaviy konstruksiyalash usullarini to'liq hajmda qo'llash har doim ham kutilgan natijani bermaydi. Maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlashda ta'lim mazmuni va metodlarini ularning individual imkoniyatlariga moslashtirish zarurati yuzaga keladi. Ayniqsa, bolalar kiyimini konstruksiyalash jarayonini soddalashtirish, o'qitish bosqichlarini aniq va tushunarli shaklda tashkil etish, vizual va amaliy yondashuvlarni keng qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Soddalashtirilgan konstruksiya asoslari orqali o'quvchilar-da texnologik jarayonlarga bo'lgan qiziqish oshadi, murakkab vazifalardan cho'chish hissi kamayadi va mustaqil ishlash ko'nikmalari shakllanadi. Shu bilan birga, bolalar kiyimini konstruksiyalash maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun nafaqat kasbiy bilim va malakalarni egallash vositasi, balki ularning ijtimoiy moslashuvi, o'z-o'zini baholash darajasini

Date: 13th February-2026

oshirish va jamiyatda o'z o'rnini topishiga xizmat qiluvchi muhim omil hi-soblanadi. Mazkur jarayonni samarali tashkil etish orqali o'quvchilarning mehnat faoli-yatiga tayyorgarligi kuchayadi, kelgusida bandlik masalalarini hal etish imkoniyatlari kengayadi.

Bolalar kiyimini konstruksiyalashda maxsus ehtiyojli o'quvchilar imkoniyat-larini hisobga olish.

Bolalar kiyimini konstruksiyalash jarayonini tashkil etishda maxsus ehtiyojli o'q-uvchilarning jismoniy, psixologik imkoniyatlarini inobatga olish muhim hisoblanadi. Ushbu toifadagi o'quvchilarda diqqatning tez chalg'ishi, murakkab harakatlarni bajar-ishda qiyinchiliklar, shuningdek, mayda motorika yetarli darajada rivojlanmagan bo'li-shi mumkin. Shu sababli konstruksiyalash jarayonida an'anaviy murakkab texnologik talablarni to'liq saqlab qolish emas, balki ularni o'quvchilarning individual imkoniyatla-riga moslashtirish ustuvor ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi tomonidan o'quvchilarning psixofiziologik holati tahlil qilinib, konstruksiyalash jarayoni uchun qulay sharoitlar ya-ratilishi lozim. Bu jarayonda ortiqcha hisob-kitoblar, murakkab chizma elementlari va abstract tushunchalar bosqichma-bosqich soddalashtirilgan shaklda berilishi o'quvchi-larning o'zlashtirish darajasini oshiradi.

Maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun bolalar kiyimini konstruksiyalashda tayyor as-oslar va shablonlardan foydalanish samarali usullardan biri hisoblanadi. Tayyor konst-rukiya asoslari yordamida o'quvchilar murakkab geometrik chizmalarni mustaqil tuzish-ga majbur bo'lmaydi, balki mavjud namunalar asosida ish olib boradi. Bu usul xatolar sonini kamaytiradi va o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Shablonlar-dan foydalanish konstruksiyalash jarayonining ketma-ketligini aniq belgilash imkonini beradi. Har bir detal alohida rang yoki belgi bilan ajratib ko'rsatilishi orqali o'quvchilar ish jarayonini osonroq tushunadi. Natijada konstruksiyalash jarayoni murakkab nazariy mashg'ulotdan ko'ra amaliy faoliyatga yaqinlashadi.

Vizual vositalar va amaliy ko'rsatmalar asosida o'qitish.

Vizual ta'lim vositalari maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlashda muhim o'rin tutadi. Rangli chizmalar, piktogrammalar, bosqichma-bosqich tasvirlar konstruksiyalash jarayonining har bir bosqichini aniq va tushunarli qilib beradi. O'qituvchi tomonidan amaliy ko'rsatmalar asosida olib borilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning diqqatini jamlashiga yordam beradi. Amaliy mashg'ulotlar davomida o'qituvchi har bir harakatni sekin, izchil va tushunarli tarzda ko'rsatib berishi lozim. Zarur hollarda bir xil amallar bir necha marotaba takrorlanib, o'quvchilarga mustaqil bajarish uchun yetarli vaqt ajratilishi konstruksiyalash jarayonining sifatini oshiradi.

Bosqichma-bosqich o'qitish va ketma-ketlikni saqlash.

Bolalar kiyimini konstruksiyalash jarayonini kichik, mantiqiy va aniq bosqichlarga ajratish maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun qulaylik yaratadi. Har bir bosqichda faqat bitta vazifa bajarilishi, keying bosqichga o'tishdan oldin o'zlashtirish darajasi tekshiri-lishi lozim. Bu yondashuv o'quvchilarning psixologik zo'riqishini kamaytiradi va mu-vaffaqiyat hissini kuchaytiradi. Bosqichma-bosqich yondashuv o'quvchilarning ish jara-yonida adashib qolishining oldini oladi. Masalan, avval asosiy konstruksiya chizig'i, so'ng

Date: 13th February-2026

yeng, yoqa yoki cho‘ntak kabi detallar alohida-alohida ishlab chiqiladi. Ushbu ketma-ketlik o‘quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Individual va differensial yondashuvning ahamiyati.

Maxsus ehtiyojli o‘quvchilar bilan ishlashda individual yondashuv asosiy pedagogik tamoyil hisoblanadi. Ayrim o‘quvchilar tayyor chizmalar asosida ishlashi mumkin bo‘lsa, boshqalarga qisman mustaqil konstruksiya tuzish imkoniyati yaratiladi. Differensial topshiriqlar o‘quvchilarning qobiliyat darajasiga mos ravishda ishlab chiqilishi lozim. Bunday yondashuv o‘quvchilarning imkoniyatlarini to‘g‘ri baholash va ularni haddan tashqari murakkab vazifalar bilan yuklamaslikka yordam beradi. Natijada o‘quvchilar o‘z qobiliyatlariga mos ravishda rivojlanadi va konstruksiyalash jarayoniga bo‘lgan qiziqishlari ortadi.

Amaliy mashg‘ulotlar orqali kasbiy ko‘nikmalarni shakllantirish.

Bolalar kiyimini konstruksiyalash fanida amaliy mashg‘ulotlar yetakchi o‘rin tutadi. Qog‘ozda chizma tuzish bilan cheklanib qolmasdan, mato bilan ishlash, detallarni joylashtirish va kesish jarayonlari orqali o‘quvchilarda real kasbiy ko‘nikmalar shakllantiriladi. Bu esa ularning mehnat faoliyatiga bo‘lgan tayyorgarligini kuchaytiradi. Amaliy mashg‘ulotlar davomida o‘quvchilarning mustaqil qaror qabul qilish, xatolarni aniqlash va tuzatish qobiliyatlari rivojlanadi. Shu bilan birga, bolalar kiyimini konstruksiyalash jarayoni o‘quvchilarning ijtimoiy moslashuvi va kasbiy yo‘naltirilishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Konstruksiyalash jarayonida ergonomik muhit va moslashtirilgan ish joyining ahamiyati.

Maxsus ehtiyojli o‘quvchilar bilan bolalar kiyimini konstruksiyalashda o‘quv muhitining ergonomik jihatdan to‘g‘ri tashkil etilishi muhim omil hisoblanadi. Ish stollari bandligining o‘quvchilarning jismoniy imkoniyatlariga mos bo‘lishi, chizma asboblari-ning yengil va qulay ishlatilishi konstruksiyalash jarayonining samaradorligini oshiradi. Moslashtirilgan ish joyi o‘quvchilarda charchoqni kamaytiradi va diqqatni uzoqroq saqlab turishga yordam beradi. Shuningdek, yorug‘lik darajasining yetarli bo‘lishi, rang kontrastlaridan to‘g‘ri foydalanish chizmalarni aniq idrok etishga xizmat qiladi. Bu jihatlar ayniqsa ko‘rish imkoniyati cheklangan yoki tez charchaydigan o‘quvchilar uchun dolzarb hisoblanadi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.

Bolalar kiyimini konstruksiyalash jarayonini soddalashtirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish yangi imkoniyatlar yaratadi. Maxsus dasturlar yordamida tayyor konstruksiya asoslarini ko‘rsatish, chizmalarni bosqichma-bosqich ekranda namoyish etish o‘quvchilarning tushunishini yengillashtiradi. Interaktiv taqdimotlar va video qo‘llanmalar konstruksiyalash jarayonini visual va tushunarli shaklda yetkazishga xizmat qiladi. AKT vositalaridan foydalanish o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi, ularni faol ishtirok etishga undaydi. Ayniqsa, murakkab konstruksiya elementlarini animatsiya orqali tushuntirish o‘quvchilarning xatolarga yo‘l qo‘yish ehtimolini kamaytiradi.

Xavfsizlik texnikasini soddalashtirilgan holda o‘rgatish.

Date: 13th February-2026

Bolalar kiyimini konstruksiyalash jarayonida xavfsizlik texnikasi masalalari alohida e'tiborni talab etadi. Maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun xavfsizlik qoidalarini qisqa, aniq va esda qolarli shaklda o'rgatish muhimdir. Murakkab va uzun ko'rsatmalar o'rni-ga piktogrammalar, belgilar va amaliy misollar asosida tushuntirish samaraliroq hisobla-nadi. Xavfsizlik qoidalarini konstruksiyalash jarayonining ajralmas qismi sifatida kirit-ish o'quvchilarda mas'uliyat hissini shakllantiradi. Bu esa kelgusida mustaqil ishlash ja-rayonida xavf-xatarlardan himoyalanihga yordam beradi. Konstruksiyalash jarayonida maxsus ehtiyojli o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish muhim pedagogik vazifalar-dan biridir. Kichik muvaffaqiyatlarni e'tirof etish, tayyor natijalarni ko'rgazma shaklida namoyish etish o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. Ayniqsa, bolalar kiyimining tayyor holatini ko'rish o'quvchilarda katta qoniqish hissini uyg'ota-di. Psixologik qo'llab-quvvatlash konstruksiyalash jarayonining uzluksizligini ta'min-laydi. O'qituvchi tomonidan bildirilgan ijobiy fikrlar, rag'batlantiruvchi yondashuvlar o'quvchilarning darsga bo'lgan munosabatini yaxshilaydi va o'zlashtirish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun bolalar kiyimini konst-ruksiyalash jarayonini soddalashtirish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim pedagogik va metodik ahamiyatga ega. Tadqiqot jarayonida aniqlangan yonda-shuvlar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy konstruksiyalash usullarini to'liq hajmda qo'llash o'rniga, ularni o'quvchilarning individual imkoniyatlariga moslashtirish orqali yuqori natijalarga erishish mumkin. Soddalashtirilgan konstruksiya asoslari, tayyor shablonlar, vizual va amaliy ko'rsatmalarga tayangan holda tashkil etilgan mashg'ulotlar maxsus ehtiyojli o'quvchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini muvaffaqiyatli shakllantirishga xizmat qiladi. Bosqichma-bosqich o'qitish, individual va differensial yondashuvlar o'q-uvchilarning psixologik holatini barqarorlashtirib, o'ziga bo'lgan ishonchini mustah-kamlaydi. Shuningdek, konstruksiyalash jarayonida ergonomik muhit yaratish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish hamda xavfsizlik qoidalarini soddalashtirilgan shaklda o'rgatish o'quvchilarning mustaqil faoliyat yuritish imkoniyatlarini kengaytiradi. Umuman olganda, bolalar kiyimini konstruksiyalash jarayonini maxsus ehtiyojli o'quvchilarga moslashtirish nafaqat kasbiy tayyorgarlikni ta'minlaydi, balki ularning ijtimoiy moslashuvi va kelgusida mehnat bozorida munosib o'rin egallashiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduqodirova M.Q., Tikuvchilik texnologiyasi asoslari, O'qituvchi nashriyoti, Toshkent, 2018-yil.
2. Axmedova D.Sh., Kiyim konstruksiyalash va modellashtirish, Fan va texnologiya nashriyoti, Toshkent, 2020-yil.
3. Rasulova N.M., Maxsus pedagogika asoslari, Sharq nashriyoti, Toshkent, 2019-yil.
4. Karimova S.A., Inklyuziv ta'lim va kasbiy tayyorgarlik masalalari, O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, Toshkent, 2021-yil.

Date: 13th February-2026

5.Yuldashev B.X., Mehnat ta'limida amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi, Ilm Ziya nashriyoti, Toshkent, 2017-yil.

6.To'xtayeva Z.R., Bolalar kiyimini loyihalash va konstruksiyalash, Cho'lpon nashriyoti, Toshkent, 2016-yil.

